پڕزانیاریترین سەرچاوەی کوردییە!

هاوڕێ باخەوان نووسەرو روناکبیر، بەڕێوەبەری ڕێکخراوی سۆردیا kurdipedia.org پێدیا :

کوردیپێدیا، پڕۆژەیەکە بۆ کۆکردنەوەی زانیاری پەیوەست بەکوردستانو کوردو بەهیواین لەپاشەڕۆژدا ببێتە پڕزانیاریترین سەرچاوەی کوردی

کوردستانی نوێ بەمەبەستی ئاشناکردنی خوێنەر بەپێگەی کوردپیدیا کەپێگەیەکی مەوسوعیی کوردییەو زانیاری لەسەر کوردو کوردستان بڵاودەکاتەوە، ئەم چاوپێکەوتنەی لەگەڵ"هاوڕێ باخەوان"ی نووسەرو روناکبیری کوردی دووری وڵاتو بەڕێوەبەری پێگەکە ئەنجامدا...

دیدارى: گۆران فەتحی

***بیرۆکەی دروستکردنی پێگەیەکی مەوسوعی بەناوی کوردیپیدیا، چۆن بوو لەچییەوە هات؟**

- کوردیپێدیا، پڕۆژەیەکی زۆر پێویست بوو، ئەگەرچی ئێمە نزیکەی شەش ساڵی تەواوە کاری بەردەوامی تێدادەکەین، بەڵام دیارە، دەکرا کە زۆر پێشتر هەنگاوی بۆ بنرێت..

بڕوانە وێنەی ژمارە ٣

من لەناوەڕاستی نەوەدەکانەوە خەریکی کۆکردنەوەی زانیاریی دیجیتاڵم لەسەر کوردستانو کورد، زۆرینەی ئەو زانیارییانەم لەساڵی ١٩٩٩دا لەکتێبی هاوڕێنامەدا بڵاوکردەوە، ئەم کتێبە دەتوانرێت بەیەکەم تۆماری گەورەی کڕۆنۆلۆژیای رووداو گرنگەکانی کوردستانو کورد دابنرێت هەر لەسەرەتای مێژووەوە تاوەکو ساڵی ١٩٩٩، کتێبەکە لەلایەن دەزگای سەردەمەوە چاپو بڵاوکرایەوە، پاشانیش بەهیوای چاپێکی باشترو پوختەتر هەر بەردەوام بووم لەکۆکردنەوەو چاککردنی رووداوەکان، تاوەکو بووە دوو ئەوەندەو زۆرتریش، هەربۆیە کاری چاپکردنیشی قورستربوو. سەرباری هاوڕێنامە، کۆمەڵێک وێنە، پەرتووکو کورتە لێکۆڵینەوەی زۆری ترم لەماوەی ساڵانی رابردوودا بەدەستهێنا. بەهۆی کارەکەشمەوە لەبواری (ئای تی)داو پاشانیش کارکردنم لەبواری بەڕێوەبردنی تۆمارو ئەرشیفکردنی دۆکومێنت لەلایەن ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بەشێوەیەکی پڕۆفێشنانڵ، شارەزاییی زۆرترم لەسەر دەستکەوتنو کۆکردنەوەو ڕێکخستنی زانیاری بەدەستهێنا، بەتایبەتی لەساڵانی رابردوودا کە کۆمەڵێک راهێنانو خوێندنی زۆرم لەلایەن هەمان ڕێکخراوەوە بۆ کرا تاوەکو بەشێوەیەکی باشتر کاری بەڕێوەبردنی تۆمارو دۆکومێنت ئەنجام بدەم..

زانیارییە کۆکراوەکانم گەلێک زۆربوون، هەر لەداتابەیسەوە تاوەکو فایلی ئاسایی، کە زۆرتر دەبوونە سەرچاوە بۆ نووسینو بابەتەکانی خۆم، بەڵام ئێتر گەڕانو دۆزینەوەی بابەتێکی تایبەتی گەلێک گران دەبوو لەناو ئەو هەموو هارد دیسکو فۆڵدەرانەدا!.

ئەگەرچی لەپێش چاپکردنی کتێبی هاوڕێنامە بۆ مێژووی کوردستانو کوردو پاشتریش من چ بەهۆی بەرنامەی کۆمپیوتەری یان لاپەڕەکانی ئەنتەرنێتەوە، ماشێنی گەڕانم بۆ داتابەیسی هاوڕێنامە دروستکردبوو و کەسانێکی زۆر سوودیان لێی وەردەگرت. تەنانەت هەردوو تەلەفزیۆنی کوردستاتو کوردستان تیڤیش زۆربەی تۆمارەکانی هاوڕێنامەیان بۆ بەرنامەی ئەمڕۆ لەمێژوودا بەکاردەهێنا!، زۆرجار تۆمارەکانی منیان کۆپی دەکرد بەبێ ئەوەی تەنانەت خاڵێکیش بپەڕێنن.

ئەو بەرنامەی گەڕانە پەیوەست بوو بەهاوڕێنامەوەو نەیدەتوانی ئەو هەموو وێنەو فایلی (پی دی ئێف)انە ڕێکبخات، هەربۆیە بیری دروستکردنی کوردیپێدیام لەلادروستبوو و لەساڵی ٢٠٠٨ەوە وەک ماڵپەڕێک کەوتە کار، دیارە پێشتر ئامادەکاریی تەکنیکیی زۆر بۆ کرابوو.

***ئامانج لەدروستکردنی کوردیپیدیا چی بوو، بەنیاز نین لەئایندەدا گۆڕانکاری تیابکەن؟**

- کوردیپێدیا، پڕۆژەیەکە بۆ کۆکردنەوەی هەر زانیارییەکی پەیوەست بەکوردستانو کوردو بەهیوایە لەپاشەڕۆژدا ببێتە پڕزانیاریترین سەرچاوەی کوردیو بەهۆیەوە بەئاسانی بزانرێت: کێ، کێیە؟! و کوێ، کوێیە؟! و چی، چییە؟!...

ئەگەرچی ئێستا ئەو گومانەم لەلارەویەتەوە، کە کوردیپێدیا بەبێ هیچ رکابەرێک گەورەترین سەرچاوەی کوردییە!، دیارە کوردیپێدیا هەر لەساڵی ٢٠٠٨ەوە گۆڕانکاریی زۆری بەسەرداهاتووە، چ وەک ناوەڕۆک، چ وەک ڕووخسار، چ وەک ئاسانترکردنی بەکارهێنانی، سەرەتا ئێمە تەنها تۆمارەکانمان کۆدەکردەوەو پۆلێنمان دەکردنو تایبەتمەندییەکانیمان بۆ دەستنیشاندەکرد، بۆ نموونە بۆ کەسایەتییەک، جۆری کەسو رەگەزو شێوەزمانو لەچ بەشێکی کوردستانو زۆری ترمان پێوەی پەیوەستدەکرد، پاشانیش وێنەمان بۆ تۆمارەکان زۆرکرد، ئینجا کەوتینە کۆکردنەوەی کتێبی دیجیتاڵ، پاشتریش بۆ هەر تۆمارێک سیستمی فایلی پەیوەندیدارمان دانا، بەوشێوەیە کە بتوانین بەئاسانی بۆ هەر تۆمارێک هەرچەندێک وێنەو فایلی تری پەیوەندیدار هەیە پێوەی پەیوەست بکرێت.. دیارە پلانی زۆرتریشمان هەیە لەبارەی تەکنیکو زۆرتر ئاسانترکردنو سادەترکردنی دیزاینی کوردیپێدیا..

ئێستا سەربارى ئەوەش، بەشی فوڵ-تێکست-سێرچ – Full-Text- Search مان بۆ بەرنامە کردووە، تاوەکو بەکارهێنەرانی بەئاسانی بتوانن تەنانەت لەناو فایلەکانیشدا بگەڕێنو بەئاسانی بتوانن فایلەکە بدۆزنەوە، ئەمە دەبێتە یارمەتیدەرێکی باش بۆ لێکۆڵەرەوانو خوێندکاران بۆ دۆزینەوەی سەرچاوە زۆر بەئاسانی.

***پێگەی کوردیپیدیا لەچەندین بەش پێکدێت کەیەکێک لەو بەشانە (پەرتوکخانەیە)و سوودیکی زۆری بەخوینەران گەیاندووە، ئایە ڕۆشنبیرو نووسەران هاوکارییان کردووی لەو بەشەدا؟**

-پڕۆلێنکردن، بەشێکی گرنگی جیهانی ئەرشیفکردنە، ئێمە تائەم ساتە لەکوردیپێدیا ٣٥ بەشمان هەیە، لەوانە پۆلی کەسایەتی، شەهیدان، ئەنفالکراوان، شوێنەکان، ناوی کوردی و زۆرتر..

پەرتوکخانە، یەکێکە لەو بەشانە.. ئێمە سەرەتا بەهۆی کەمی جێگاوە نەمانتوانی یەکسەر دەست بەم بەشە بکەین، تەنها ناوی کتێبو نووسەر یان وەرگێڕو وەشانەکەیی و وێنەی بەرگەکەیمان بڵاودەکردەوە، چونکە فایلی (پی دی ئێف) زۆر قورسو بوو و شوێنی پێویستمان لەسەر ماڵپەڕەکە نەبوو، بەڵام پاشتر ئەو کێشەیەمان چارەسەرکردو کەوتینە دانانی پەرتووکەکانیش، ئێستا نزیکەی ٥٤٠٠ کتێبمان بەفایلەکانییەوە هەیە، کتێبەکان فرە زمانزو تەنها ئەوانەن کە پەیوەندییان بە کوردستانو کوردەوە هەیە، بەوپێیە کوردیپێدیا خاوەنی گەورەترین پەرتووکخانەی دیجیتاڵی کوردییە! تائەم ساتە زیاتر لە ١٠٠ هەزار جار کتێب لەسەر ماڵپەڕی کوردیپێدیاوە دابەزێنراوە!. مایەی خۆشبەختیمانە کە سوودێکی زۆرمان بەخوێنەران گەیاندووە.

بڕوانە وێنەی ٦

ئێمە ئێستا بەردەوام لەلایەن نووسەرانو وەرگێڕانەوە فایلی پەرتووکەکانیانمان پێدەگاتو ئێمەش بەخۆشحاڵییەوە دایاندەنێین، ئەگەرچی ئیدی لەمەودوا دیسان کێشەی جێگامان بۆ دروستدەبێتەوە، چونکە فایلی پەرتووکەکان زۆر قورسنو ئێستا لەسەر وێب-سێرڤەری کوردیپێدیا زۆرتر لە٢٠ گیگابایت پەرتووکی لەسەرە، کۆمپانیای هۆستینگەکەش بۆ هەر یەک جیگابایت دیارە داوای زۆرتر دەکات.

بڕوانە وێنەی ١

***لێکچوون هەیە لەنێوان ناوی کوردیپێدیاو ویکیپیدیا، کەسایەتیکی مەوسوعی کەورەی سەر تۆڕی ئەنتەرنێتە، ئەو لێکچوونە لەچییەوە هاتووە؟**

- کوردیپێدیا وشەیەکی لێکدراوەو لەکوردیو پێدیا پێکهاتووە. وشەی پێدیا، وشەی دووەمی وشەی لێکدراوی گریکیی ئەنسیکلۆپێدیایە (enkyklia paideia)کە بەواتای ناسین یان زانینی یاخود زانیاریی گشتی دێت، وشەی کوردیپێدیاش لەوەوە داتاشراوەو دەکرێت واتای کوردناسی، کوردیناسی یان کوردزانین یاخود زانیاریی کوردی بدات.

زۆربەی نەتەوەکانی جیهان ئەم جۆرە ئەنسیکلۆپیدیایەیان هەیە، بۆ نموونە ئینگلیشپێدیا، ئەرمەنیپێدیا و زۆریتر.. پاشگری پێدیا، ئەو لێکچوونەی نێوان کوردیپێدیاو ویکیپێدیایە، کە ئەوانیش هەمان مەبەستیان هەیە، بەڵام بەشێوەیەکی نێونەتەوەیی.

ئەم دوو ڕێکخراوە هیچ پەیوەندییەکیان بەیەکدییەوە نییە، ئەوان زۆرجار تۆماری ئێمەیان وەک سەرچاوە بەکارهێناوە، بەتایبەتی لەبەشی سۆرانیو کرمانجییەکەیان، ئێمەش ئەگەر تۆماڕێکی بەکەڵک ببینیو پەیوەندیی بەکوردستانو کوردەوە هەبێت ئەوا لای خۆمان دایدەنێینو ئامارەش بەناوی ویکیپێدیا دەکەین.

لێرەدا پێویستە ئەوە بڵێم کە هەردوو بەشی سۆرانیو کرمانجیی ویکیپێدیا، بەتەواوەتی پەیوەست نین بەکوردستانو کوردەوە، بەڵکو زانیاریی گشتیو زانستیی زۆری تێدایە، بەپێی ئەو ئامارە سەرپێییەی کە خۆم لە ماڵپەڕی ویکیپێدیادا ئەنجامماوە، یەک بۆ هەشتی بابەتەکانیان پەیوەندیی بەکوردستان کوردەوە هەیەو ئەوانی تر گشتین، بەڵام لەو ٨٧ هەزار زۆرتر بابەتەی کوردیپێدیا، هەموویان پەیوەندییان بەکوردستانو کوردەوە هەیە، هەربۆیەشە ناوی کوردیپێدیایە!.

***ناوی ژمارەیەک کەس وەکو ستاف لەسەر ڕووپەڕی پێگەکە هەیە وەکو هاوکاری کوردیپێدیا، ئایە کارکردنی لەوانو جەنابیشت لەپێگەکە خۆبەخشانەیە یان بەپارەیە؟**

- لێرەو لەوێ زۆر ئەم پرسیارەم لێکراوە، کە ئایا ئێمە بەپارە لەکوردیپێدیادا کاردەکەین!، نەخێر، پارەی کێو لەکوێ!، ئێمە تەنها بەشێوەیەکی خۆبەخشانە کاتی ئازادی خۆمان دەبەخشین بەکوردیپێدیا.

من سەرەتا هەر خۆم بەتەنها کارم لەکوردیپێدیادا دەکرد، هەربۆیە زۆرجاریش ناوی کوردیپێدیا لەگەڵ مندا دەهات!، ئێستا خۆشحاڵم کە کەسانێکی تر هاوکارمنو بوونیتە کۆمەڵێک هاوکارو خۆبەخشانەو خۆنەویستانە ئەوەی بۆمان بکرێت کۆیدەکەینەوەو پۆلێنی دەکەین بۆ هاوزمانانمان.

ئێستا، کوردیپێدیا هەر هی هاوڕێ باخەوان نییە، بەڵکو هی هەموو ئەو هاوکارانەیە کە کاری تێداەدەکەن..

***هیچ لایەک هاوکاری یان کۆمەکی پێگەکەی کردووە لەرووی دارایییەوە، بەتایبەت کە ئێوە خۆتان تۆمارکردووە وەکو ڕێکخراو لەفەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان؟**

- ئێمە تائێستا هیچ هاوکارییەک نەکراوین، خەرجیی ماڵپەڕەکەشو هۆستینگەکەی تا ئەمڕۆ هەر لەسەر ئەرکی من بووە.

کوردیپێدیا لەسەر ئامۆژگاریی چەند دۆستێک دەرگای کۆمەکی لەڕێگای پای-پاڵ-ەوە کردەوە، تاوەکو ئەگەر کەسانێک بیانەوێت کۆمەکی مادیی بکەنو پڕۆژەکە زۆرتر پێشبخەین، بەڵام پاش ساڵێک لەکردنەوەی ئەکاونتی بانکو بەستنەوەی بەماڵپەڕی کوردیپێدیاوە، تاوەکو لەڕێی ئەنتەرنێتەوە کۆمەکی کوردیپێدیا بکرێت، تەنها ٥ ئێرۆ خراوەتە سەر ئەو ئەکاونتە! تەنانەت ئامۆژگاریکەرەکانیش یەک سەنتیان نەخستە سەر ئەکاونتەکە!

کوردیپێدیا، بەهەوڵی هاوکارمان کاک "هەڤاڵ نەژاد" توانی لەکوردستان ببێتە ڕێکخراوێکی فەرمی، ماوەی چەند مانگێکە ئەوەمان بۆ چووەتەسەر.

ئێمە هیوامان وایە، لەکوردستان بنکەیەکمان هەبێتو چەند کارمەندێکی شارەزا لەهەموو بەشەکانی کوردستانەوە بەدەستبخەین تاوەکو کاری کۆکردنەوەو پۆلێنکردنو پوختەکردنی ئەوەی هەمانە بکەین، بۆ ئەو مەبەستەش پێویستە پڕۆژەکانمان بخەینە بەردەستی فەرمانگەی ڕێکخراوە ناحکومییەکان، تاوەکو ئەوانیش یارمەتیی ماددیی پڕۆژەکان بدەنو ڕێکخراوی کوردیپێدیاش بەرەوپێشتر ببەین..

دیارە پلانیشمان هەیە کە لەوڵاتێکی وەک هۆڵندا کوردیپێدیا بکەینە ڕێکخراوێکی فەرمی، تاوەکو لەپاشەڕۆژدا دوو پێگەی فەرمیی هەبێتو ببنە تەواوکاری یەکدی..

***کوردیپێدیا چەندین زمانی تێدایە لەپاڵ ئێوەزارەکانی زمانی کوردی، ئایە خوێندەری ئێوە زیاتر لەچ ناوچەیەکی کوردستانە یان سەر بەکام زمانە؟**

- بۆ ئێمە گرنگ بوو کە کوردیپێدیا بەهەموو شێوەزمانەکانی کوردیو هەروەها زمانە بێگانەکانی وەک عەرەبی، فارسی، تورکی، ئینگلیزی، فەرەنسی و ئەڵمانی و زۆرێتر بێت..

لەم بوارەدا کارمان زۆرکردو ئێستا کوردیپێدیا بە١٩ زمانو شێوەزمان چالاکە، بەمەش کوردیپێدیا بووەتە فرەزمانترین سەرچاوەو ماڵپەڕی کوردی، هەوڵی تێهەڵکێشکردنی زمانی تریشمان هەیە، کوردیپێدیاش وا بەرنامە کراوە کە دەیگوڕێت بۆ هەر زمانێک یەکسەر بابەتەکانی ئەو زمانەت پێشاندەدات.. سوپاسی زۆرمان بۆ هەموو ئەو زمانزانانەی کە یارمەتیی کوردیپێدیایاندواو بەردەوامیشن لەپوختەکردنی وەرگێڕانەکانیان.

بڕوانە وێنەی ٢

ئەم فرە زمانییە زۆر گرنگ بوو چونکە بەداخەوە مندالانی ڕەوەندی کورد هەموویان کوردی باش نازانن، هەروەها دەبێتە بنکەیەکی زانیاریبەخشی باشیش بۆ کەسانی ناکورد.

زۆرینەی سەردانەکانی کوردیپێدیا لەباشوورو باکوورو ڕۆژهەڵاتی کوردستان، سوید، بەریتانیا، هۆڵندا، ئەڵمانیاو ئەمریکاوەیە..

بڕوانە وێنەی ٤

زۆرینەی سەردانەکانیش بەزمانی کوردیی سۆرانییە، پاشان ئینگلیزیو عەرەبیو زمانەکانی تر.

بڕوانە وێنەی ٥

***زانیارییەکانی کوردیپیدیا لەکۆیەوە سەرچاوەکانتان لەکوێوە بەدەستدێنن؟**

- پێشتر کەمێک لەسەر سەرچاوەکان دووام، من پێشتر زۆر شتم کۆکردبووەوە، جگە لەداتابەیسی هاوڕێنامە، کە ڕۆژانە گەورەتر دەبوون، هەر تۆمارێکی تر دەربارەی بیۆگرافیای کەسێک، شارێک، شوێنێک، شەهیدێک، ئەنفالکراوێک، پەرتووکێک، بڵاوکراوەیەکو هتد.. دەبنە سەرچاوە بۆ کوردیپێدیا، ئەم سەرچاوانەش یان لەسەر ئەنتەرنێت بەدەستدەهێنرێن، یانیش لەلایەن میوانەکانی کوردیپێدیاو نووسەرانەوە بۆ کوردیپێدیا دەنێردرێن..

سەردەرانی کوردیپێدیا، بەئاسانی دەتوانن بەهۆی فۆرمێکی سەر ماڵپەڕەکە چییان بوێت بیگەیەننە دەستی کوردیپیدیا، یاخود لەڕێی ئیمێڵی فەرمیی کوردیپێدیا: contact@kurdipedia.org، یاخود ئیمێڵی هاوکارانی کوردیپێدیا، کەهەموویان لەسەر ماڵپەڕەکە لەلاپەڕەی هاوکاراندا هەیە..

سەربارى ئەمەش کوردیپیدیا خاوەنی چەند ئامرازێکی بەرنامەوانییە کە کاریان گەڕانە لەسەر نێت بۆ دۆزینەوەی ئەو بابەتانەی کە لەکوردیپێدیادا نین، ئەم بابەتانە دەچنە خشتەیەکی نەبینراوەوەو پاش پوختەکردنیان، دەچنە خشتەی سەرەکییەوە و میوانەکان دەتوانن ببینن..

ئێمە، هیوامان بەپڕۆژەکەمان زۆرەو بەپڕۆژەی هەموو کوردستانی دەزانین، بەردەوامیش دەبین لەکارکردن و دڵنیاشین کە لەکوردستان بنکەیەکی زۆر باشو کارمەندی زۆر شارەزا بەدەستدەهێنینو دەبینە ڕێکخراوێکی زانیاریبەخشی قازانج نەویستی زۆر پڕۆفیشنانڵ..
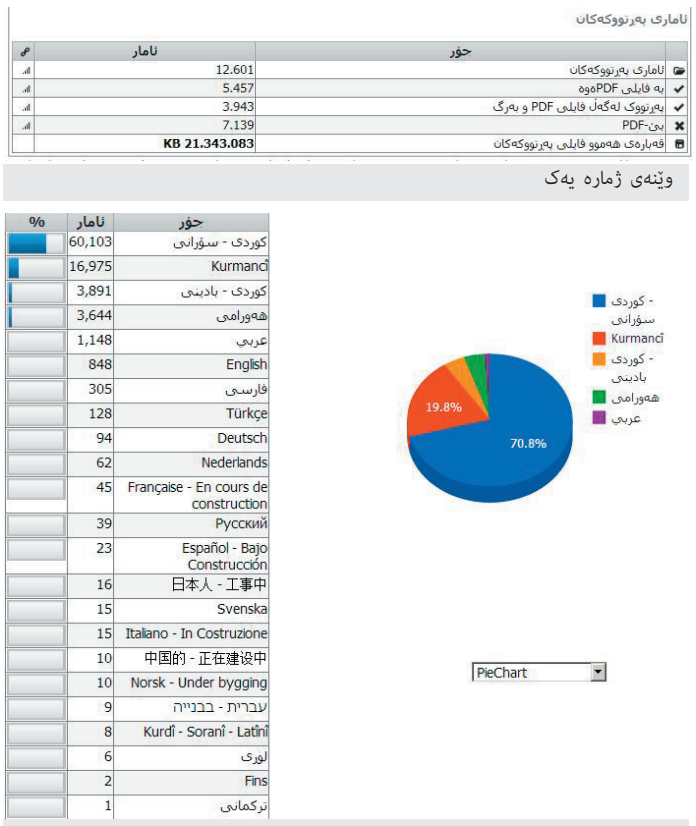
لەماوەی شەش ساڵدا، ٨٧ هەزار بابەت، ١٨ هەزار وێنە، ٥ هەزار زۆرتر پەرتووکو زۆرتر لە٢ هەزار فایلی پەیوەندیدارمان کۆکردووەتەوە، هەموو بابەتەکانمان پۆلێنکردووە، جگە لەپۆلێنەکان هەر بابەتێک Meta-Data مێتا-داتای تایبەتیی خۆیی هەیە تاوەکو بەهۆی گەڕانی وردەوە باشتر بابەتەکان گەڕانی تێدا بکرێتو ڕاپۆرتی تایبەتی دروستبکرێت.. بابەتەکانمان زۆرتر پوختەتر دەکەینو بەدڵنیاییەوە دەیگەیەنینە یەک ملیۆن بابەت لەسەر کوردستانو کورد، ئەوکات کوردیپێدیا دەبێتە زانکۆیەکی دیجیتاڵی ئازادو سانای کوردەواری.. دەبێتە داتابەیسی نەتەوەیەک..